

BURUN JAROHATLARI OQIBATLARINI BARTARAF ETISHDA FUNKSIONAL VA ESTETIK ASPEKTLARNI BIRLASHTIRISH

Ilyosov Qudrat Qobiljon o'g'li

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22841813>

Received: 14 September 2026 • Accepted: 18 September 2026 • Published: 19 September 2026

Annotatsiya:

Burun jarohatlari yuz-jag' sohasidagi keng tarqalgan travmatik shikastlanishlardan biri bo'lib, nafas olish funksiyasining buzilishi hamda turli estetik deformatsiyalarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Burunning murakkab anatomik tuzilishi jarohatlar oqibatlarini davolashda funksional va estetik vazifalarni bir vaqtning o'zida hisobga olishni talab qiladi. Ushbu tezisda burun jarohatlari oqibatlarini bartaraf etishda zamonaviy diagnostika, rinoplastika va rekonstruktiv jarrohlik usullarining o'rnini, shuningdek, funksional va estetik natijalarni uyg'unlashtirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar:

burun jarohatlari, rinoplastika, rekonstruktiv jarrohlik, septoplastika, funksional tiklash, estetik natija, nafas olish funksiyasi.

Burun jarohatlari yuz-jag' sohasidagi shikastlanishlarning keng tarqalgan turlaridan biri hisoblanadi. Ular transport hodisalari, sport jarohatlari, ishlab chiqarish travmalari va boshqa tashqi omillar natijasida yuzaga kelishi mumkin. Travma natijasida burun suyaklarining sinishi, yumshoq to'qimalarning shikastlanishi, burun to'sig'ining deviatsiyasi hamda ichki anatomik tuzilmalarning buzilishi kuzatiladi. Bunday o'zgarishlar burun orqali nafas olishning qiyinlashishi bilan bir qatorda burunning tashqi ko'rinishida deformatsiyalar paydo bo'lishiga olib keladi [1, 2].

Burun jarohatlari oqibatlarini davolashda faqat tashqi anatomik tuzilmani tiklash yetarli emas. Zamonaviy jarrohlik yondashuvlarida burunning funksional holati va estetik ko'rinishi o'zaro bog'liq omillar sifatida baholanadi. Ayniqsa, burun to'sig'ining deviatsiyasi va ichki burun klapanlarining buzilishi nafas olish funksiyasining sezilarli darajada yomonlashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli septum holatini korreksiya qilish va ichki tuzilmalarning normal faoliyatini tiklash davolashning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [3]. Minimal invaziv septoplastika usullaridan foydalanish tiklanish davrini qisqartirish va operatsiyadan keyingi asoratlarni xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Burunning tashqi ko'rinishidagi deformatsiyalar bemorlarning psixologik holati va ijtimoiy moslashuviga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli rekonstruktiv jarrohlikda nafas olish funksiyasini tiklash bilan bir qatorda burunning simmetriyasi, proporsiyasi va yuzning umumiy estetik uyg'unligini ta'minlash muhimdir [4]. Zamonaviy rinoplastika texnikalarida ochiq va yopiq jarrohlik yondashuvlaridan foydalaniladi. Jarrohlik usulini tanlashda jarohatning xarakteri, deformatsiyaning darajasi va bemorning individual anatomik xususiyatlari hisobga olinadi.

Burun jarohatlari oqibatlarini rekonstruktiv davolashda autolog to'qimalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Quloq tog'ay to'qimasi, qovurg'a tog'ay to'qimasi va fastsiya kabi autolog materiallar burun tuzilmasini qayta tiklashda qo'llanilishi mumkin. Ushbu materiallarning organizmga mosligi yuqori bo'lib, ular uzoq muddatli rekonstruktiv natijalarga

erishishga yordam beradi [5]. Ayrim holatlarda alloplastik materiallardan foydalanish ham mumkin, biroq ularni qo'llash ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi lozim.

Davolashning muvaffaqiyati ko'p jihatdan jarrohlik amaliyotini to'g'ri rejalashtirishga bog'liq. Operatsiyadan oldingi bosqichda bemorning individual anatomik xususiyatlari, jarohatning xarakteri va kutilayotgan funksional hamda estetik natijalar batafsil baholanishi kerak. Kompyuter tomografiyasi va uch o'lchamli modellashlash texnologiyalaridan foydalanish jarrohga shikastlanish darajasini aniq baholash va operatsiyani puxta rejalashtirish imkonini beradi [7]. Bundan tashqari, bunday texnologiyalar bemorga kutilayotgan natijalarni tushuntirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Funksional va estetik jarrohlik amaliyotlarini birlashtirish burun jarohatlari oqibatlarini davolashda samarali yondashuv hisoblanadi. Septoplastika va turbinoplastika kabi funksional operatsiyalar rinoplastika bilan bir bosqichda amalga oshirilishi mumkin. Bunday kompleks yondashuv umumiy anesteziya sonini kamaytirish, davolash jarayonini optimallashtirish hamda bemorlarning qoniqlash darajasini oshirishga xizmat qiladi [6]. Biroq estetik o'zgarishlarni amalga oshirish jarayonida burunning ichki tuzilmalari va nafas olish funksiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatmaslik muhimdir. Shu sababli jarroh tomonidan burunning anatomik va funksional xususiyatlarini chuqur baholash talab etiladi.

Operatsiyadan keyingi kuzatuv davri ham davolashning muhim bosqichlaridan biridir. Bemorlarning tiklanish jarayonini muntazam monitoring qilish, asoratlarni erta aniqlash va zarur hollarda qo'shimcha korrektsiyalarni amalga oshirish yakuniy natijalarning sifatiga ta'sir qiladi. To'qimalarning to'liq tiklanishi va burunning yakuniy shakllanishi uzoq vaqt davom etishi mumkinligi sababli bemorlarni uzoq muddat kuzatish zarur [8]. Funksional va estetik natijalarni muntazam baholash davolash samaradorligini aniqlashga yordam beradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, burun jarohatlari oqibatlarini bartaraf etishda funksional va estetik aspektlarni birlashtirish zamonaviy rinoplastika va rekonstruktiv jarrohlikning muhim tamoyillaridan biridir. Muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun bemorning individual anatomik xususiyatlari va jarohat xarakterini hisobga olish, zamonaviy diagnostika usullaridan foydalanish hamda optimal jarrohlik yondashuvini tanlash zarur.

Nafas olish funksiyasini tiklash va burunning estetik ko'rinishini yaxshilash o'rtasidagi muvozanat bemorlarning hayot sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Uzoq muddatli postoperatsion kuzatuv va individual yondashuv esa barqaror funksional hamda estetik natijalarga erishishga yordam beradi. Kelgusida uch o'lchamli rejalashtirish, minimal invaziv texnologiyalar va rekonstruktiv jarrohlikdagi yangi yondashuvlar ushbu yo'nalishdagi davolash samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Гаджимирзаев Г.А., Омаров О.Г. Современные аспекты хирургического лечения травм носа // Вестник оториноларингологии. 2019. Т. 84. № 3. С. 45–49.
2. Azizov S.K., Rasulov I.M. Burun jarohatlari epidemiologiyasi va davolash usullari // O'zbekiston tibbiyot jurnali. 2020. № 4. B. 23–27.
3. Пискунов Г.З., Пискунов С.З. Клиническая ринология. Москва: Медицинское информационное агентство, 2021. 598 с.
4. Rohrich R.J., Adams W.P. Nasal fracture management: minimizing secondary nasal deformities // Plastic and Reconstructive Surgery. 2020. Vol. 145. № 2. P. 353–362.
5. Toriumi D.M., Checcone M.A. New concepts in nasal tip contouring // Facial Plastic Surgery Clinics of North America. 2019. Vol. 27. № 1. P. 15–28.
6. Мирзаев А.Э., Юлдашев И.С. Функциональная ринохирургия: современное состояние проблемы // Медицинский журнал Узбекистана. 2021. № 2. С. 67–71.
7. Saban Y., Polselli R., Bertrand B. Rhinoplasty: a comprehensive atlas of surgical techniques with integrated video clips. Berlin: Springer, 2018. 456 p.
8. Қосимов А.А., Эшонкулов Ж.Э. Burun travmalari keyin rekonstruktiv operatsiyalar natijalari // Tibbiyot va sog'liqni saqlash jurnali. 2022. № 1. B. 34–38.